

Sotaorpologo
vuodesta 2002

JOKILAAKSON SOTAORVOT RY:N SUOMI 100v hankkeen toteutus

Rekisteröityjen
sotaorpojen tunnus
2011-2016

SUOMEN ITSENÄISYYS SOTAORPOJEN SILMIN

Jokilaaksojen Sotaorvot ry:n Suomi100 projekti sisältää kolme osaa: Esitys: Kallis oli vapautemme hinta, Suruviestien kerääminen ja tallentaminen ja Sotaorpojen tarinoiden kerääminen ja kirjallisuuteen perustuva analyysi sotaorpouden vaikutuksesta elämäntapaan.

Kallis oli vapautemme hinta

Sotien seurauksena Suomeen muodostui 55 000 sotaorvon joukko. Jokilaaksojen Sotaorvot ry:n hanke kertoo sodan ja jälleenrakennuksen ajasta niin kuin sotaorvot sen kokivat. Hanke on suunnattu erityisesti sodan jälkeisille sukupolville. Sotaorpojen perinnön välittäminen ja syrjäytymisen ehkäisy ovat hankkeen keskiössä. Haluamme osoittaa, että vaikeuksista voi selvitä.

Kaikkia sotaorpoja kuitenkin yhdistää suru ja pohdinta, kuinka elämä olisi mennyt, jos isä tai äiti olisi palannut. Sodan kauhuja ei voi sulkea oman itsen ulkopuolelle, koska ne elävät mielessä.

Orpouden aiheuttama turvattomuus ja ulkopuolisuuden tunne ovat seuranneet koko elämän läpi. Sotaorpojen ikääntyessä sodan vaikutukset näkyvät heikentyneenä psyykkisenä, sosiaalisena ja fyysisenä toimintakyynä.

Suomi100- hankkeessa halusimme tuoda esiin näitä vaiettuja, mutta merkityksellisiä asioita. Sotaorvot olivat kiitollisia siitä, että heidän kokemuksensa tuodaan näkyväksi. Sotaorpojen kirjoittamien tai sota-aikaan liittyvien kertomusten, suomalaisten runojen ja laulujen pohjalta käsikirjoituksen on laatinut ja ohjannut Eija-Liisa Pokki. Ohjauksen on rahoittanut alueen kansalaisopistot. Nivalan veteraanijärjestö on tukenut lottapuvun vuokrauksessa.

Esityksiin oli vapaa pääsy. Kolmetoista esitystä pidettiin eri puolilla Oulun eteläisissä kunnissa. Kunnat ja seurakunnat antoivat tilat korvauksetta käyttöön. Niitä seurasi 1200 henkilöä. Kuulijat, niin koululaiset kuin veteraanit ja muu yleisö seurasivat kiinnostuneita esityksiä. 104 -vuotias veteraani kiteytti esityksen sisällön: ”Parasta, mitä koskeen olen nähnyt”. Hänellä olisi ollut paljon sanottavaa, mutta liikutukseltaan ei pystynyt tunteitaan sanoiksi pukemaan

Esityksessä olivat mukana seuraavat henkilöt: Marja-Leena Sikala, Eila Mehtälä, Anneli Kalliokoski, Esko Malila, Anssi Mehtälä, Veikko Sikala, kantele, Jukka Kukkola, Pentti Lampela, laulu ja huuliharppu, Sirkka Jutila, Veikko Syväkangas, harmonikka. He kertoivat saaneensa palautteesta lisää intoa ja energiaa. Esiintyjät tekivät työtä talkooperiaatteella. He saivat palautteesta lisää intoa ja energiaa. Esityksestä on tehty DVD –tallenne.

Ohjelma

Taivas on sininen ja valkoinen, suomalainen kansansävelmä

Minä rakastan tätä maata, Mika Waltari

Isän muisto, säveltänyt Veikko Juntunen, sanat Kerttu Lampela

Vala, Eeva-Liisa Kantola

Junamietteitä, Liisa Tuokko

Toivo Korpinen, Lasse Heikkilä

Viimein kirje, säveltänyt Veikko Juntunen, sanat Kerttu Lampela

Isä rintamalla, Sirkka Junttila

Kirje tyttärelleeni, Mika Waltari

Siellä jossain, Eeva Savola

Kynttilöiden syttyessä, kansansävelmä, sanat Usko Hurmerinta

Sinäkin kesänä, Raili Mantila

Torstaina 30.11.1939, Brita Polttila

Laulu oravasta, säveltänyt Aapo Similä, sanat Aleksis Kivi Laulu oravasta, säveltänyt Aapo

Similä, sanat Aleksis Kivi

Ei tullut minun isäni, Sirkka Junttila

Hämärissä, Inkeri Hynynen

Yksi monista, säveltänyt Veikko Juntunen, sanat Kerttu Lampela

Vihreän lapset, Maila Jyrinki

Poikani, suomalainen pystykorva, Niilo Rauhala

Yhteislaulu, Kotimaani onmpi Suomi, kansansävelmä

Lisätietoja:

Jukka Kukkola 050 3632 700

Sirkka Junttila 040 5595 287

Suruviestit

Sotaorpo Pentti Viljasen 8.9.2016 teki aloitteen Kaatuneitten Omaisten Hallitukselle:

” Rintamalta kaatuneiden kotiin lähetetty suruviesti edustaa 100-vuotiaan Suomen lähiajan historian traagisinta vaihetta. Suruviestien sisältö on jäänyt vain kaatuneiden omaisten tietoon, joten on tullut aika saattaa nuo suruviestit paitsi kaikkien tietoon myös asiallisen tutkimustyön piiriin. Sen vuoksi Jokilaaksojen Sotaorvot ry keräsi näitä suruviestejä juhlavuoden sähköiseen julkaisuun.

Paikallisen papiston tehtävänä oli viedä rintamalta tullut surusanoma kaatuneitten omaisten koteihin. Mannerheimin adressin sisältö oli kaikille sama. Adressin tekstin oli laatinut professori Yrjö E A Alanen ja sen oli piirtänyt Hugo Trentzsch. Mannerheim hyväksyi adressin 7.2.1939.

Yksikön komentajan viestin sisältö oli vaihteli. Niissä kerrottiin, missä olosuhteissa sotilas on kaatunut. Jos kaatuneet olivat jättäneet omaisilleen viestiä, niistä kerrottiin myös.

Ylimääräisten harjoitusten alkaessa kaatumisilmoitusten teosta ei ollut minkäänlaisia ohjeita. Taistelutoiminnan alettua sotarovasti antoi 3.12.1939 kaikkia sotilaspastoreita koskevan määräyksen: Heidän tulee ilmoittaa tietoonsa tulleet kaatumis- ja katoamistapaukset kenttäpostitse Kotijoukkojen esikunnalle. Sen tuli välittää tieto suojelukuntapiirin kautta a.o. kirkkoherralle edelleen henkilökohtaisesti omaisille vietäviksi.

Rovastintoimistosta soitettiin myös suojelukuntapiirille. Joissain tapauksissa tiedon vei suojelukunnan edustaja. Ilmoitus annettiin ennakkoilmoituksena puhelimitse tai sähköitse ja varmistettiin vielä kirjallisesti vakiokaavakkeita käyttäen. Aluksi ilmoitukset olivat vapaamuotoisia. Virallisia ilmoituksia saatiin joulukuun 1939 puolivälissä. Yleensä pyrittiin osanoton ja lohdutuksen lisäksi kertomaan jotakin kaatuneen viime hetkistä tai toivomuksista.

Kaatuneitten Omaisten Liiton esityksestä monissa suomalaisissa kirkoissa luettiin suruviesti Kaatuneitten muistopäivänä Suomi100 juhlan kunniaksi. Seurakuntalaiset kuuntelivat viestiä syvän hiljaisuuden vallitessa.

Suruviesteistä tehty kooste on toimitettu Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liittoon. Liitto on julkaissut materiaalin facebook- sekä internetsivuilla www.hyol.fi osiossa Opetuksen tueksi / Pedagogiikka HI. Opettajat voivat käyttää materiaalia opetuksessaan.

Suruviestit ovat luettavissa seuraavassa osoitteessa:

http://www.sotaorvot.net/sota_ajan_suruviestit_ja_suomi100.pdf

Suomi Finland 100 Sota lapsen näkökulmasta ja vaikutus jälkipolvien elämään. Pääkaupunkiseudun sotaorvot ry:n Suomi Finland 100- hanke. Sotaorpouden elämänkulkusarja, kohta 3. Sotaorpouden elämäнкаari =suruviestit.

Lisätietoja:

Kaija Sepponen 040 7173 750

Tarinoitten kerääminen

Sotahistorian tutkimus on perinteisesti ollut puolustusvoimien, sotatapahtumien ja sotapolitiikan tutkimista. Vasta myöhemmin on alettu tutkimaan siviiliväestön ja erityisryhmien historiaa. Sotaorpojen osalta tutkimus on kohdistunut pääasiassa sodan jälkeiseen aikaan. Sotaorpojen koulutus- ja työuria ei juuri ole selvitetty eikä myöskään tämän hetkistä hyvinvointia ja elämänlaatua.

Vuonna 2015 on tehty tutkimus sotaorpojen vaikutuksesta elämänkulkuun ja hyvinvointiin Oulun eteläisen alueella. Suomi100 – hankkeeseen liittyen tutkimusta on laajennettu jo

ilmestyneen kirjallisuuden ja kerättyjen tarinoiden kautta. Materiaalin työstäminen jatkuu ensi vuonna.

Tutkimuksen näkökulma ja lähestymistapa on ekokulttuurinen sekä monitieteinen. Tulkintaa tehdään kasvatustieteen, psykologian, sosiologian ja kuntoutustieteen teoreettisista viitekehyksistä.

Lisätietoja:

Kaija Sepponen 040 7173 750